

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΥΡΟ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΨΥΧΟΠΑΙΔΗΣ
ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΥΡΟ
ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ 1963–2013

5 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2013 – 31 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2014

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ
ΜΕΓΑΡΟ ΕΥΝΑΡΔΟΥ, ΑΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ 20 ΚΑΙ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΚΘΕΣΗΣ
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ
ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΑΨΑΛΗΣ, ΟΛΓΑ ΔΡΟΣΙΝΟΥ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ
ΜΑΡΙΑ ΑΛΕΞΙΟΥ – ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ
ΧΑΡΤΙΝΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΜΙΕΤ

ΠΛΕΙΓΚΛΑΣ
ΜΙΛΤΟΣ ΤΣΑΦΑΣ

ΠΛΑΙΣΙΑ ΕΡΓΩΝ
ΝΙΚΟΣ ΣΔΡΑΛΗΣ

ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΕΡΓΩΝ
ΕΘΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ

ΑΝΑΡΤΗΣΗ ΠΛΑΙΣΙΩΝ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΜΙΕΤ (ΣΟΦΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΥ-ΒΑΣΙΛΑΚΟΥ)

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ
ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΑΨΑΛΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ, ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΚΡΕΜΜΥΔΑ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΕΣ ΕΡΓΩΝ,
ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΩΝ,
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ & ΕΝΤΥΠΩΝ
GRAPHICON – Α. & Ν. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Ο.Ε.

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΥΡΟ

Τη δεκαετία του ’60 γεννήθηκαν οί φιλίες, οί ούτοπίες και οί ψευδαισθήσεις, προκλήθηκαν μέσα μας τριγμοί στα αυτόνόητα, ακούστηκαν αίρετικές φωνές και προκλητικά παραμερίστηκαν κούφίες δοξασίες, καλλιεργήθηκε ή νεανική χειραφέτησή μας, δεμένη με τὸ αἶσθημα ἑνὸς πολύτιμου πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ. Τὰ φοιτητικὰ χρόνια, ή χαμένη και ή διαρκῶς κερδισμένη Ἄνοιξη, ή μαχόμενη ἀμφιβολία και ή ἀππή, σωματική σχέση με τήν Ἱστορία. Ἄλλὰ και με τήν ἱστορία τῆς καθημερινότητάς μας, πού, χαμένοι μέσα της, αἰσθανόμασταν πῶς βασικό καθήκον πρὸς αὐτήν ἦταν νά επιχειρήσουμε νά τήν ξαναδιαβάσουμε και εἰ δυνατόν νά τήν ξαναγράψουμε με ἄλλη σύνταξη και ἄλλη γραμματική.

Κυπριακό, διαδηλώσεις γιά τήν Παιδεία, Ἰουλιανά, ἀνέκδοτα βήματα στό βασίλειο τῆς νεανικῆς μας ἐλευθερίας και τῶν νεανικῶν μας ψευδαισθήσεων. Καὶ μέσα σ’ αὐτὴ τὴ μαχητικὴ κινητικότητα, αὐτὰ πού ζούσαμε τὸ πρωὶ τὰ ζωγραφίζαμε τὸ βράδυ. Ἡ ζωὴ και ή τέχνη σέ μία ἑνότητα σχεδὸν ἀξεχώριστη. Τὰ λόγια και οἱ ἰδέες γύρω μας μᾶς δίδασκαν, οἱ πράξεις και τὰ παραδείγματα μᾶς γοήτευαν, μᾶς προσέγκυαν και μᾶς παρακινούσαν. Τὰ παραδείγματα μιᾶς κοινωνίας σέ κίνηση, σέ ἀναβρασμό, σέ διαμαρτυρία ἦταν ή πρώτη ὕλη στή δράση ἀλλὰ και στήν τέχνη μας. Καὶ μιλάω στὸν πληθυντικό, γιά νά ἐκφράσω καθαρότερα τὴ γενικὴ διάθεση τῆς ἐποχῆς γιά ἓνα λόγο κοινὸ και συλλογικό, γιά μιὰ ζωὴ διεκδικητική, προσωπικὴ ἀλλὰ και μοιρασμένη.

Ἔνας ἰδιότυπος ἥρωισμὸς στή δράση, μιὰ κριτικὴ συλλογικότητα στή νοοτροπία, τὸ αὐθεντικὸ αἶσθημα μιᾶς βιωμένης ἀντίφασης—ὡς αίρετικῆς πνευματικῆς στάσης ἀλλὰ και ὡς βαθιάς συνέχειας— διαπότιζαν και χαρακτηρίζαν ἓνα διάχυτο πνεῦμα σ’ ὄλες τὶς ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς. Ἡ Ἑλλάδα τοῦ ’60 γινόταν συνειδητὴ ὡς τραῦμα ἀλλὰ και ὡς πνευματικὸ βάλσαμο, ὡς τρυφερὴ ἐλαφράδα και ὡς σκοτεινὸς κλαυσίγελος. Ἔνα ἀπελπισμένο πείσιμα και ἓνας αἰσιόδοξος πεσιμισμὸς ἔσπρωχναν τὴ ζωὴ στα ἄκρα.

«Ὅποιος βρεθεῖ με ἄλογο, τοῦ μένει νά τραβήξει γιά τήν ἦπτα, καβαλάρης», ἔγραφε ὁ Ἄρης Ἀλεξάνδρου. Αὐτὸς ὁ μονόδρομος τῆς φυγῆς πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἦταν ἓνα αἶσθημα συλλογικό, πού πραγματωνόταν σέ κάθε ἀνθρώπινη, κάθε πνευματικὴ δράση. «Πρέπει νά δουλεύουμε, ἂν ὄχι ἀπὸ κέφι, τουλάχιστον ἀπὸ ἀπελπισία». Ὁ Μπωντλαίρ ἐπικαιρος πάντα. Τώρα και τότε. Καὶ αὐτὴ ή ἀπελπισία, τὸ κουράγιο νά θυμῶνεις, μπόρεσε νά συνενώσει κάποιους ἀνθρώπους στῶν «ἰδεῶν τὴν πόλη». Ἐκεῖ πού «βρίσκεις νομοθέτες, πού δὲν γελᾶ κανένας τυχοδιώκτης».

Στὴν πολυχρωμία τῆς ταραγμένης δεκαετίας τοῦ ’60 ή εἰκαστικὴ ἔκφραση σημάδεψε και σημαδεύτηκε ἔντονα ἀπὸ τοὺς πνευματικούς κραδασμούς, τοὺς πολιτικούς ἀνέμους και τὶς κοινωνικὲς θύελλες τοῦ καιροῦ της.

Καὶ ή χαρακτηριστικὴ—παρεμβατικὴ και ἄμεση— ἦταν ή πρώτη πού μπορούσε νά μοιραστεῖ τὶς ἰδέες και τὶς μορφές της, νά βρεθεῖ σέ ἄμεσο διάλογο με τὴν κοινωνία, νά ἐπιδράσει με ἀπλότητα και φειδῶ στὸ μυαλὸ και τὴν ψυχὴ με ὄπλο της ὄχι τὸ μοναδικὸ/αὐθεντικὸ καλλιτέχνημα, ἀλλὰ τὸ πολλαπλὸ ἀντίτυπο με τοὺς ἄπειρους ἀποδέκτες.

Στὴν ψυχικὴ/πνευματικὴ ἐγρήγορηση τῶν πρώτων σπουδαστικῶν μας χρόνων ή τέχνη τῆς χαρακτηριστικῆς ἦρθε νά συμπληρώσει και νά διερευνήσει τὴν πολύχρωμη γλώσσα τῆς ζωγραφικῆς, και μάλιστα ή πλήρης ἄρνηση τοῦ χρώματος τόνιζε με μιὰ οἰκονομία χωρὶς στολίδια τὴν αὐστηρὴ δωρικότητα και τὴ συγκίνηση τῆς μαυρόασπρης εἰκόνας. Ἡ χυμώδης ἐκφραστικότητα τῆς ζωγραφικῆς ἔβρισκε τὴν ἀντίστιξή της στήν ἐγχάρακτη δριμύτητα μιᾶς χαρακτηριστικῆς τέχνης πού πάλευε νά μιλήσει ἀπλὰ και ἰσορροποῦσε ἀνάμεσα στὴν κοινωνικὴ στράτευση, τὴν ἀτομικὴ ἀνεξαρτησία και τὴ μορφολογικὴ ἐλευθερία. Ἡ ἀμεσότητα τῆς βίαιης χειρονομίας πάνω σ’ ἓνα ὑλικὸ πού ἀντιστεκόταν ὅπως τὸ ξύλο ἔδινε μεγαλύτερο δραματικὸ βάθος στὸ πλάσιμο τῆς φόρμας και ή σκληρὴ χάραξη πάνω στὸν χαλκὸ ὑποχρέωνε σέ μιὰ τελεσίδικη σχεδιαστικὴ λύση χωρὶς ἐπιστροφή.

Ἡ χαρακτηριστικὴ—ή ξυλογραφία, ή λιθογραφία, ή χαλκογραφία— συνόψιζαν με τὴ μαυρόασπρη ἐκδοχὴ τους τὴν περιπέτεια και τὴν ἀγωνία τοῦ λιτοῦ και τοῦ λίγου νά ἐκφράσει με ἀμεσότητα τὸ ζωντανό, τὸ οὐσιῶδες και τὸ αὐθεντικό.

Ἡ χαρακτηριστικὴ τέχνη στάθηκε πάντα μιὰ διαρκῆς μαθητεία λιτότητας, πυκνότητας και σύμπυξης, μιὰ διαρκῆς σχεδιαστικὴ ἐπανεξέταση τῶν εἰκαστικῶν ἀξιῶν, μιὰ ἄσκηση αὐστηρότητας και αὐτοελέγχου, μιὰ σύνοψη τοῦ οὐσιώδους, μιὰ καθυποταγὴ ἐνὸς ἀπίθασου ὑλικοῦ, μιὰ ἀφαίρεση τοῦ περιττοῦ, μιὰ ἐπιστροφή στὶς πρωταρχικὲς ἀξίες τοῦ σχεδίου, μιὰ σύμπυξη τῆς ἔντασης και τοῦ ρυθμοῦ, τελικὰ μιὰ τέχνη πρωτόγονη και γι’ αὐτὸ πάντοτε σύγχρονη, μιὰ ἀρχέγονη πράξη καταγραφῆς και ἀναζήτησης ἐνὸς βαθύτερου, πυκνοῦ νοήματος τῶν πραγμάτων, πού πάντα θὰ τὸ νοσταλοῦμε και πάντα θὰ μᾶς διαφεύγει.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΨΥΧΟΠΑΙΔΗΣ